

Buda-Pest, november 16-án 1873.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft. — Félévre 6 ft.

Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft. Félévre 4 ft. — Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. — Félévre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg: Egy négyszer hasábjátó petit sor, vagy annak helye, egyszeri igitásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többeszeri igitásnál sak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetőmennyeket elfogad Bécsben: Oppelik Alajos. Wollzeile Nr. 22. és Haasensteins és Vogler, Wallfischgasse Nr. 10. — Bélyegdíj, külön minden igitás után 30 kr.

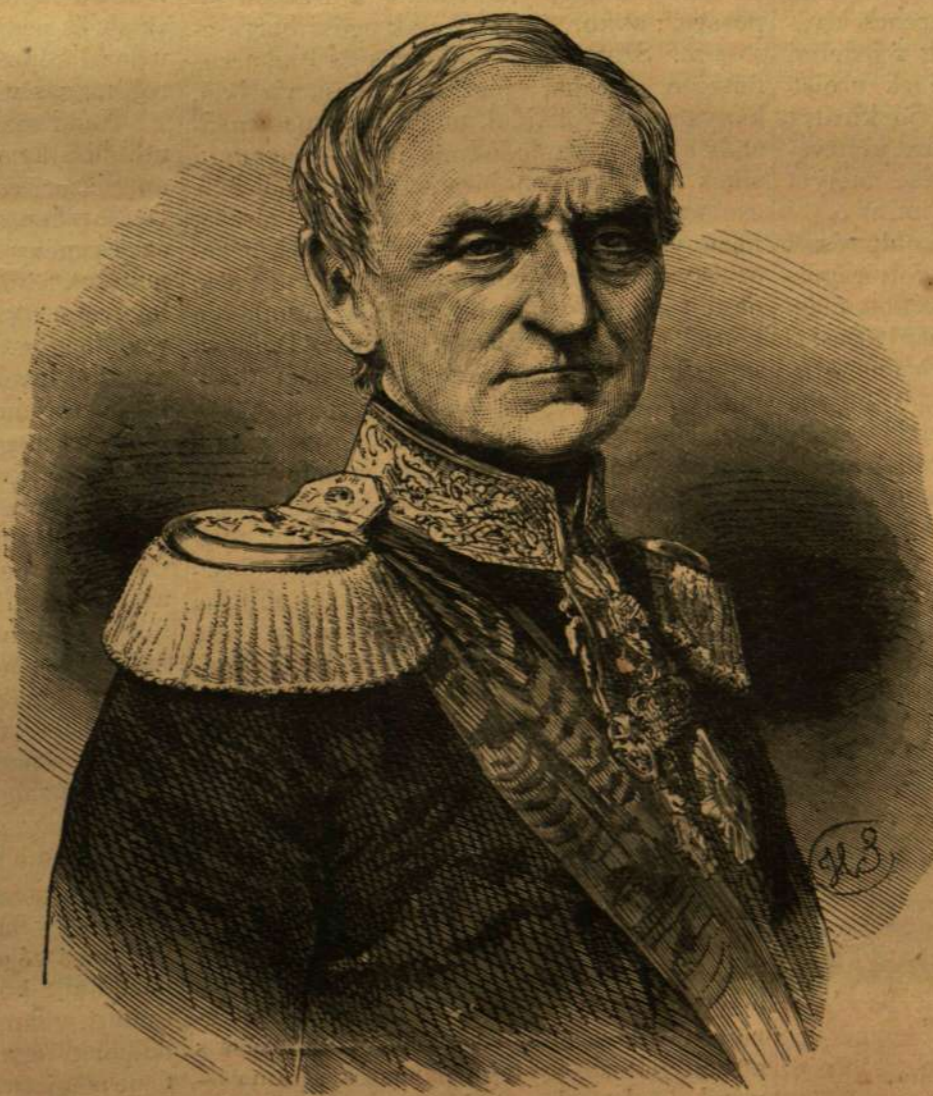
János, szász király.

(1801—1873.)

Nemrég közölték a lapok Európának az újabb időben egyik legmíveltebb, tiszta alkotmányos érzelmű, általános tisztelt és szeretett fejedelme kimúltát. Szép tehetségek, nemes ízlés, nagy tudomány, tiszta, becsülettel jellem, törvénytisztelet és szigorú kötelességérzet, — ezek voltak János szász király azon tulajdonai, melyeket oly kevés koronás főnek szokott itélni a történelem.

János Nepomuk Mária József király született 1801. decz. 12-én s harmadik fia volt Miksa hercegnek és első nejének Margit pármái hercegnőnek. Atyjának s nagybátyjának a fiőrökösökkel nem bíró I. Frigyes Ágostnak gondos szemei előtt növekedett fivéreivel, Frigyes Ágosttal és Kelemennel. A régi és új nyelvek, történet, hadi, jog- és államtudományok képezték tanulmányait fő tárgyát.

1821-ben tanulmányozás céljából utazást tett fivéreivel Olaszországba, hol bátyja, Kelemen a látz áldozatát esett. Ez utazásában ismerkedett meg az olasz irodalommal, mely iránt egész életén át a legnagyobb előszeretettel viseltetett, s kivált Dante „Isteni comediája” volt az, a mely reá a legnagyobb hatást tette. 1825-ben Philaletes álnév alatt közrebocsátá e nagy költői mű tiz énekének német fordítását, műtészeti és történeti magyarázatokkal, úgy hogy a mű három kötetre ment. E fordítás több kiadást ért s a herceget a német- és olaszországi nagy Dante-egylet legkiválóbb tagjává emelte.

JÁNOS, SZÁSZ KIRÁLY.

A tudományoknak egyik legkittünőbb mívelője volt, költő és a mellett fáradhatatlan uralkodó, ki nap nap után lankadatlan dolgozott. Tövérelő hegyire ismerte a köz- igazgatást és községszolgálat minden ágát, mint kevés hivatalnok. Nem volt oly állami kezdeményezés, melyet elejétől végig figyelemmel ne kísért volna, előkészíté a reformokat s a nép-, iparos- és felsőbb oktatás, mező- és erdőgazdaság, szegény- és kórházügy, fogházak, kö- és vasutépítés, vízszabályozás, ipar, tudomány és művészet, s általában az anyagi és szellemi előhaladás minden ága kiváló pártfogót és előmozdítót talált benne.

A mellett nyájas, leereszkedő, igénytelen mórdu volt s a sürü lakosságú Szászországban alig volt ember, a ki szemtől szembe ne látta volna, mert ő mindenről gondoskodó, s csaknem mindenütt jelenvaló fejedelem volt.

Politikájában az újabb nézeteknek hódolt. Mint bátyja, Frigyes Ágost, ő is félre dobta a legitimitás elavult elvét és elfogadta az alkotmányosságot. Csak Németség egységét nem kívánta a régi német szövetség teljes eltörlésével, hanem igen is javításával.

A külföld halottjai közül kettőt említünk meg. **Feydeau Ernő** elhunyt Párisban 52 éves korában. Mint író sikamlós tárgyú művei által tűnt föl, különben elevenen forgatta az elbeszélői tollat. Műveiből magyarra is le van fordítva néhány elbeszélés, regény. — Brémából pedig **Lüben Ágostnak**, a német tanítók nagyírú vezérfráterének halálát jelentik, ki okt. 27-én 70 éves korában halt meg.

Nemzeti színház.

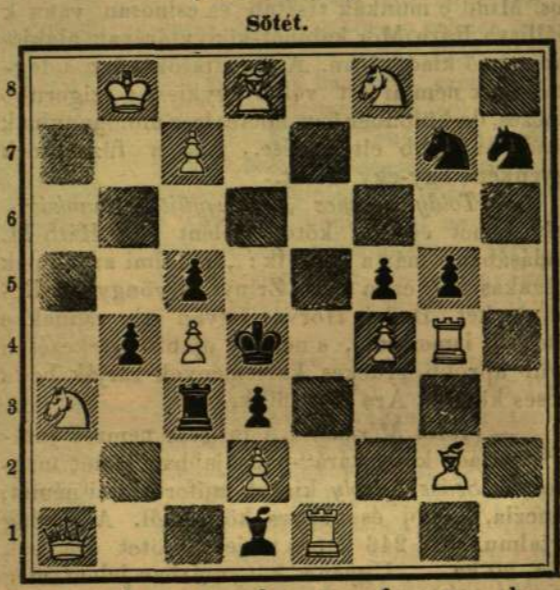
Péntek, okt. 31. „III. Richárd király.” Tragédia 5 felv. Irta Shakespeare, ford. Szigligeti. Zenéjét szerz. Volkman. **Szombat, nov. 1.** A kholera-árva jávára: „Hunyady László.” Opera 4 felv. Zenéjét szerzette Erkel Ferenc (Hauk k. a. föllepte). **Vasárnap, nov. 2.** „A betyár kendője.” Népszimű 4 felv. Irta Abonyi Lajos. **Hétfő, nov. 3.** „Giboyer fia.” Szimű 5 felv. Irta Augier Emil; ford. Csáthy. **Kedd, nov. 4.** „A szidónő.” Opera 5 felv. Zenéjét szerzette Halévy. **Szerda, nov. 5.** „Don Caesar de Bazan.” Vigjáték 5 felv. Irta Dumanoir és D'Ennery; ford. Dóczy. **Cütörtök, nov. 6.** „A fekete dombo.” Vig opera 4 felv. Zenéjét szerzette Aufer. (Hauk k. a. föllepte).

Szerkesztői mondanivaló.

— Budapest. B. S. Nyelv, verselés s azonfelül minden azt ajánlja, hogy a szerző érdekében félre tegyék. „Senki semmi rosszat téssen.” „Szerelmem most ifjúságom emléke.” „Mondani soha merészel em” stb. Mind ezek azt mutatják, hogy még előbb magyarul is meg kell tanulni. — Budapest. B. V. A népdal formájában és hangjában már van valami, legalább olyasmi, mint a viszhang. Nem lehetetlen, hogy lesz sikere a kitarásnak, de azt megjövedlni nem lehet, majd csak az idő mutatja meg. — P. a. A „Tündés” oly üres, eszmétlen valami, hogy minden további tündés nélkül a papir-kosárba dobtuk.

SAKKJÁTÉK.

727-ik sz. f. Pap Dezsőtől (Miskolczon).

Világos indul s a második lépésre mattot mond.

A 722-ik számú feladvány megfejtése.

- Az angol feladvány tornából. **VII. Söt.** 1. Vf8-f5 Fg6-f5 — (a) 2. Fe2-d3† Ke2-d3: 3. Hh3-f4 mat. **(a)** 1. Fe1-g3 (b) 2. Vf6-al Fg3-el 3. Va1-ab mat. **(b)** 1. Hh4-g2: 2. Vf6-f3† Ke2-f3: 3. Fe2-d1 mat.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fulöp József. — Gelsen: Glesinger Zsigmond. — Sárospatakon: Gérecs Károly. — Debreczenben: Zagyva Imre. — Sziget-Csépén: Mayer Károly. — A pesti sakk-kör.

TARTALOM.

Liszt Ferenc (arczkép). — A Cervantes Don Quijote-je (vége). — Sokacz család (képpel). — A ré galantuomo vadászaton (képpel). — Beniczky Péter XVII-dik századi magyar költő tót versei. — Kazinczy Ferencz foglalt naplója (folyt.). — Az emberi nem jövője. — A khivai khán székvárosa és palotája (képpel). — Egyveleg. — **Tárház:** Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakk-játék — Heti-naptár

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós (L. czukor-utca 11. sz.)

** (Magyar rabbi-képeze.) A közoktatási miniszter elrendelvé, hogy Budapestben magyar rabbi-seminarium állíttassék, az izraelita hitközségek egyik közelebbi gyüleése az előmunkálatok megtételére bizottságot alakított, mely e hó 4-én kezdte meg üléseit, Schweiger Márton elnökölte alatt.

** (A szegedi árvaház) e hó 2-án nyitott meg ünnepélyesen, jelen volt Dáni Fero cz főispán is, ki az intézet kulcsait nagy hatású alkalmi beszéd kíséretében adta át Mészáros György helyettes polgármesternek, mint a hatóság képviselőjének. Az intézetben eddig husz árva: 15 fiú és 5 leány nyert elhelyezést.

** (Jótekonyság.) Bonnaz Sándor, csanádi püspök, Temesmegye főispánjához intézett levelében kijelenté, hogy hatvan árvaleánynak ellátása és neveltetéséről való gondoskodást azonnal elvállalja. A megye a püspök ur ez áldozatkész jótekonysági tettét külön küldöttség által köszöni meg. Eddig Temesmegye hat járásában írták össze a segélyre szorultakat s már ez összeírás is 43 özvegyet és 187 árvát mutat föl.

** (A műegyetemi hallgatókat segélyező egyletek), mely már tizenegy év óta áll fent, a lefolyt évben 3513 frt bevétele volt s 25 tanuló segélyezett 1084 frttal; tőkéje 6100 frtra növekedett, s 600 hallgató közül 306 tagja volt. Ezen egylet nemcsak segélyezésekkel foglalkozik, hanem kölcsönző pénztárt is állított, melyből 4700 frtnál többet kölcsönzött ki a tagok közt.

Mi újság?

© (Gyülekezésnek a homatyák.) Egy-egy jó magyar alakkal újra gazdagabb a váci-utca, s Marchal és az „Arany sas” éttermeiben újra megszaporodik a magyar szó. A főlérköző képviselők alig fognak találni fészükükbe. A Deák-klub már előbb elhagyta a Hungáriát s a börze régi helyére tette át helyiségeit, a jobboldali képviselők tehát csak el fogják találni valahogy, merre van a dörgés. De a baloldaliak! Azoknak a köre a váci-utcai Keglevich-házból a vacatió ideje alatt került a takarékpénztár szénatéri házába: hogy találnak majd azok oda? Hanem kissé ominozusnak látszik, hogy az országgyűlés mindkét pártjának köre oly pénztárszagu épületekbe tévedt! Csaknem lesz belőle „krach”! Különben az országgyűlés jelen időszakának megnyitására nagy érdekltséget kötnék sokan; s a pártok új alakulását várják, új csoportosulást és új jelszavakat. Andrassy Gyula külügyminiszter maga is elhalasztotta Bécbe utazásának idejét s bevárja az eseményeket. Mi fog történni s fog-e egyáltalában történni valami? azt jövendöljék meg a politikusok. Mi már sokszor láttunk olyan vajudó hegyet, a melyik egeret szült. Hát ha olyan ez is?!

** (Halottak emléke.) Az ideán a főváros nem kereste föl oly nagy tömegekben a kerepesi-ut melletti temetőt, mint máskor, de azért most is nagy sokaság hullámozott a sírok közt, melyek koszorakkal voltak ékítve s lámpákkal és mécsekkel világítva. A kegyelet adójának leróására most két ünnep kínálkozott, s ekkép a közönség nem egy nap kereste föl a sírokat. Elhunyt jeleseink nyughelyén mindenütt megtaláltuk az emlékezet tüzeit és koszoruját, s az egyetemi ifjúság gyászlobogók alatt kereste föl e hantokat s dalárdája a „Szózatot” és „Hymnuszt” énekelt. Voltak rövid alkalmi beszédek szintén. Az orvosgyetem ifjai külön is fölkeresték néhai kitűnő tanárjok: Ballassa díszes sírját. A joghallgatók pedig az utóbbi időkben elhunyt pályatársaikról sem feledkeztek meg, valamint az 1860. márcz. 15-én agyonlőtt Forinyák Gézaról sem. A közönség legnagyobb csoportban Batthyány mauzóleuma előtt állt, melynek Schickedanz fiatal építészünk által készített tervrajzát lapunk pár év előtt közölte. Az épület már közel áll befejezéséhez a temető

dombján emelkedik, dominálva a halottak orszá-gát. A mauzóleum két szárnyfalát (mely előtt lépcsőzet visz föl) Lotz Károly graphikus 3 festményvel díszíti, rozsdabarna ecsetvonásokkal rajzolva oda allegorikus alakzatokat. Eddig Klió van készen, a mint egy genius által tartott ércslapra ír. — Szerdahelyi Kálmán ideiglenes síremléke is e gyászemlékü napokra készült el. Egy szikladarabot ábrázol ez, melynek közepére papirlap hajlása réz-tábla van illesztve az elhunyt nevével, alól pedig álaroz és tört lant, mindkettő rézből. A temető egy nagy része megdöbentő hatású volt. Ezer meg ezer új sír van egy tágas részében, friss hantokkal s még sem barnult keresztkekkel s más jelvényekkel. Itt lehet csak látni, mily sokat elragdítak a legközelebbi idők!

** (A király) a birodalmi tanács megnyitása után Bécsből nov. 5-én visszaérkezett Gödöllőre, s most már huzamos ideig marad itt. Vele jött gr Andrassy külügyminiszter, Lipót herczeg és a toskanai nagyherczeg is. A jelenlegi szép őszi időkben minden nap rakavadászatok folynak Gödöllő környékén.

** (A fővárosi tisztviselők választásai) nov. 4-ike óta folynak. A polgármesteri állásra Kammernayer Károlyt választák meg, alpolgármesterek pedig: Gerlóczy Károly és Kada Mihály lettek.

** (A magyarországi műemlékek bizottságának) tagjai közé a közoktatási miniszter legújabb Torma Károlyt nevezte ki.

** (Csokonai születésének századik évfordulója) nov. 7-én volt, s e napot a debreczeni főiskola ifjúsága ünnepélyesen készült megülni. Szülővárosa egyébiránt két év előtt lerotta iránta a kegyelet adóját, midőn díszes szobrot emeltetett egyik téren.

** (Zászlószentelés.) Csikszerdán okt. 30-án szentelték föl a 26-ik honvédszászlój lobogóját, mely alá Csikszék és Udvarhelyszék székely ifjai tartoznak. Előtte való nap ismerkedési estély volt Lázár Domokos polgármesternél, s fáklyás menet a két zászlóanya (Mikó Antal csikszéki főispán neje és Dániel Gábor udvarhelyi főispán neje) tiszteletére, továbbá Graef Ede kolozsvári honvédkerületi parancsnok tiszteletére. A felszentelési ünnepély a vár előtti téren emelt oltár körül, a szabadban ment véghez, s jelen volt a két szék összes intelligenciája. A mise után Nagy Lajos alesperes mondott beszédet, miattal a koszorulányok díszes szalagot kötöttek a zászló rudjára. A szegek beverése egy-egy hazafias mondat kíséretében történt. A fölavatott zászlót Graef altábornagy adta át Sándor László őrnagynak, ki azt lelkesítő beszédben bizta a legénységre. E szertartásokat lakoma követte. Az ünnepélyt pedig táncszüveg zárta be.

** (Szent-Pétervár veszedelmében volt.) A víz elnyeléssel fenyegeté. Október 15-én valóságos rémület fogta el az orosz fővárost. A finlandi öbölbe nagy mennyiségű vizet hajtott a szél, és ez áramlat találkozott a Neva vizével, visszanyomta azt, a folyam 13 láb magasságra nőtt, a város alsó részét elönté és fölemelte a téli palota előtti kövezetet is. Az utcák folyókká lettek és a hidak hozzáférhetetlenné lőnek. Ha a szél 2—3 nap tart, az egész városnak vége lett volna. — Az orosz kormány komolyan gondolkozik arról, hogy fővárosát másúvá tegye.

† (Halálosok.) A képviselőház egyik tagja: **Kosztolányi Károly**, a nyitra-verbói kerület országgyűlési képviselője, és a közoktatásiügyi miniszterium osztálytanácsosa, meghalt e hó 2-án, hosszas betegeskedés után 55 éves korában. A boldogult 1848-ban mint nemzetőr kapitány szolgált, később mint ügyvéd működött s két ízben képviselte a nyitra-verbói kerületet. — Debreczenből Bihar-megye egyik derék veterán főrtiának: **Markus Ferencnek** 71 éves korában történt elhunytáról értesítenek; Veszprémből pedig egy gyászlap **Peczek Antal Ledegár József** halálát jelenti; e hó 1-én halt meg 71 éves korában.

HETI NAPTÁR.																
Hónapi-és Hetinap	Katholikus és protestans naptár		Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	Nap			Hold								
					hossza	kül	nyug.	hossza	kül	nyug.						
9 Vasár	E 23 Tivadar	E 22 Tódor	28 G 22 Ferenc	Marches.	f.	p.	ó.	p.	f.	p.	ó.	p.				
10 Hétfő	Aven András	Florenz	29 Zenobius	19 B. s. u. a.	227	8	6	56	4	31	101	26	8	12	este	
11 Kedd	Márton püsp	Jónas	30 Stachius	20	228	9	6	57	4	29	114	7	9	18	1	4
12 Szerd	Asztrik p.	Asztrik	31 Anastas	21 Ariel	229	9	6	59	4	28	126	82	10	20	1	34
13 Csüt.	Konst., Szanis	Homobonus	1 November	22	230	9	7	1	4	27	138	42	11	36	1	57
14 Pént.	Szerapion	Klementine	2 Acindin	23	231	10	7	2	4	26	150	41	regg.	2	16	
15 Szom.	Lipót hitv.	Lipót Gertr.	3 Acepim	24 Tem. fer.	232	10	7	4	25	162	48	0	43	2	32	
				25S Toled.	233	11	7	5	24	174	26	1	49	2	47	

Hold változása. ☾ Utolsó negyed 12-én 2 óra 4. 2 perczkor reggel.

honvédségnek (Communal-Garde) ő volt főparancsnoka.

Bátyjának, a gyermektelen Frigyes Ágostnak 1854. aug. 9-én bekövetkezett halála után János herceg lépett a trónra, közel 53 éves korában. Tapasztalatai, szorgalma és becsületessége kitűnővé tették uralkodását. Behozta az új kodexet, reformálta a büntető kodexet, Szászország anyagi fölvirágzását sokféleképp előmozdította. Uralkodása a legszerencsésebbek közé volna számítható, ha az 1866-ki és az 1870-ki évi háborúk nem sodorják Szászországot is a veszedelembé.

Szászország 1866-ban Ausztriának szövetségese volt Poroszország ellen s legyőzve, oda veszett az ország függetlensége és királyának souverainitása. Akkor emlegették János király leköszönését is. Azt mondják, hogy Napoleon mentette meg attól, hogy úgy kebelezzék be, mint Hannover.

János király ennél fogva, vagy más okokból is talán csak kellenül keveredett a Franciaország ellen indított háborúba 1870-ben, de végre is, mint köteles szövetséges, hűségesen megtartotta szerződését s egyszer harcra menve, a szászok a német hadseregnek nem váltak szegényre. Vitézül harcoltak, mint egy másik sereg sem különben.

A háboru után a berlini és drezdai udvar újra kibékült s a fejedelmek barátságos látogatást váltottak.

Családi életében János királyt sok öröm és sok bubánat érte. 1822. nov. 21-kén megházasodott s elvette Miksa bajor herceg leányát Amáliát, Zsófia főhercegnő lányát, egy igen szelleműs és jószívű hölgyet. E házasságból három fia és hat leánya született, de ezek közül a legtöbb elhalt szülei előtt és pedig felnőtt korában. — csak két fia él: Albert a korona-örökös — ma már király és György, s leánya Erzsébet, a genuai hercegnő. Megérte azonban tavaly a király, hogy aranylakodalmát megünnepelhesse, mely alkalomra népének minden rétege megható bizonyítványait adta hálás ragaszkodásának és szeretetének, az udvarok pedig figyelmes szerencsekívánataikkal halmozták el az öreg fejedelmi párt. Ez volt János király életének utolsó derűje. Ereje fogytán volt s a jó királyt okt. 31-én kísérté örök nyugalomra alattvalóinak szeretete és a közbecsülés, melyet senki jobban meg nem érdemelt, mint ő.

Uralkodási idejének legnagyobb részét népe boldogítására, kis országa fölvirágztatására szentelte, s épen neki kellett megérnie országa államiságának hanyatlását! De a történelemben nincsen sentimentalismus, vaskövetkezességű kerek göröngyöt, virágot egyaránt letipor. A német egység szüköszerű követelménye a történelemnek, melyet egysége akarata meg nem akadályozhat. Ezt meg kellett tanulnia neki is.

A történelem a legnemesebb szívű fejedelmet jegyezi föl bennes mintaképpül hagyja mint embert és mint uralkodót egyaránt az utókorra, a ki megérdemli, hogy ne csak alattvalói, de az emberiség áldása is könyvüvé tegye a földet sirja fölött.

Hallgatsz, hallgatsz...

Hallgatsz, hallgatsz... hiába várok:
Rólad kőzsa hír sem beszél!
Vagy tán, itt, e hulló virágok
Példázzák már a barátságot,
S azon kaczag az őszi szél?

Vagy ha sokszor — kezded hajtva
Pihen, gonddal rakott fejed, —
Feltűn a mult, s míg csüggesz rajta,
Tova siklik mint könnyű szjka:
S tudsz bölcse lenni, hogy elfeledj? ...

Én is az élet küzdohomokján
Tanultam mint te, s annyi sok...
A sors elég gondot vetett rám;
Türök, mint a fogoly oroszlan;
De feledni nem, nem tudok!

Hiszen a mult szép, messze tájék,
A hová vissza nyom vezet;
Nyom... nem lépsz rá? ... az idő rálép,
S nyomot, utat beföd moh, árnyék;
Az idő mindent eltemet!

Oh, ne hagyd el a régi utat!...
Vagy térj reá, ha elhagyád.
Lásd — egyedül nekem ez út vad;
Minden lépés rajt búhoz büt ad;
S magányom, bűm vád volna rád.

Nyisd meg azért szép, gazdag lelked,
Hadd szedjem újra gyöngyeit;
S bár a távol előlem elfed,
Veled leszek, mert újra kelted,
Mi édesen táplál, vidit.

Ébredj tehát... hisz gőz, sin, villany,
Mint annyi szárny, mind készen áll.
A gondolat a mint megvillan,
Már utra kél, jön, rohan, illan,
Ha akarod, — s reám talál.

Vagy, ha mindez kevés, ha nem kell
Festett éden, nem holdsugár:
Jőjj, vagy megyek! ... s mint tisztá reggel
Felkel a nap, fényvel, meleggel,
S lesz dal és gyöngyöző pohár.

Zokog már künn az ősz fuvalma,
A mi virult, lehull, kihall...
Hadd sirassa, mi meg van halva...
Nem szólunk mi az őszi-dalba, —
Dalunk lesz ébredési dal!

Fel... készül, a találkozára,
Hol a barátság ünnepe...
Hadd menjen a világ folyása,
Az idő medrét töltse, ássa:
Csak egymást ne feledjük el!

Soós Miklós.

Tengerparti rajzok.

(Bret Harte-től.)

I. Magas vízállással.

Mikor a dagály elvonult a Dedlow laposáról: akkor tűnik ki csak egész borzasztósága. Szivacs-szerű, gödrös és lyukacsos felszíne, lomha, piszkos moesárvizeivel, kanyargó folyókaival, melyek iszapos medreibe kigyózza haladnak tova, megannyi sikos angolna módjára a nyílt öböl felé, csunya látványt nyujt. Az itt-ott elszórt néhány zöldes szombék, gyér fűvel, békaszagával s rozsgigólgásával, semmit sem enyhít e benyomáson. S ha a szemlélő a képzeletnek adja át magát, — ámbár a Dedlow lapos lomha egyhangúsága épen nem alkalmas valami nagyon hatni a képzeletre, — a vízből hajtott törmelék szétszórt vonala kelletlen képeket költ benne a lefolyt víz árjáról s szomorú gondolatokat a visszatérendő dagályról, melyeket a jelenleg nyájasan mosolygó napfény sem képes eloszlatni. A körülbe elterülő zöld rétség, mintha e gondolat sulya nehezednék rajta, úgy látszik, mintha félne szabadon tenyészni, míg e vissza-visszatérő látogatástól végték meg nem szabadul. Az alacsony földön kuszó áfonyabokrok fanyar gyümölcsében valami benne szugorodott édességet vél az ember fölfedezni, melyet az örökös hideg víz nem engedett igazában kifejlődni.

A mi hang hallatszik a Dedlow-laposon, az is mind oly szomorúságra hangoló és búskomor. A nádi bika halottias bömbölése, a sirály sivitása, a vadludak kiáltozásai, a versengő csörgő-kácsák lármája, a megriasztott daru éles, veszekedő tiltakozása s a szelleljátzó egytagu panaszos sirama — mind leirhatatlan kifejezéssel birnak. S e gyászos madarak tekintete sem vidámabb,

vigasztalóbb. Valóban sem akékes gém, mely szárközépig vízben áll s nyilván meghűlésnek teszi ki magát megázott lábairól; sem a siralmas sirály, a megvetett vöcsök, vagy a félénk szalonka, melyek csatlakozni látszanak amahoz, öngyilkos kísérletében; sem a komor halászmadár, — e szárnyas Márius —, a vigasztalan sivár merengve; sem a fekete holló, mely ide s tova röpköd és nem tudja elhatározni, valjon elment-e már az özővíz vagy nem még s nyilván azon buslakodik, hogy nem vihet határozott hírt küldőinek: ezek egyike sem alkalmas arra, hogy a szemlélőt fölvidítsa. Ellenkezőleg, világosan látszik, hogy a Dedlow lapos sivár területe csüggesztőleg hat a madarakra is, s hogy a vándorlás évszakát a felnöttek bizonyos megnyugvás érzetével, a sárga-szájú csipaszok pedig némi ábrándos reménnyel várják.

De ha a Dedlow-lapos vigasztalan az apálykor, akkor kell csak látni, mikor a dagály magas vízállása hőmpölyög feléje. Mikor a nedves lég szele fagyosan fú, s a tenger felé nézőnek úgy csap szemé közé, mint egy második dagály közlegése, mikor acélszínű szürke csillámvonal felől az alacsony gödrök iszapos körvonalait, mikor a kidőlt fák nagy otromba törzseiket, kagyló-teknőkkal rakodva, föllobbennak a vizen, s szomorú és czéltalan vándorlásaikra megindulnak ismét, ide-oda csapódva, de nem haladhatva tovább az apály beálltáig, mint az elátkozott bolygó zsidó a legendában; mikor a csillogó vadkácsák hallgatva uszkálnak, sem hullámot nem verve, sem barázdát nem hasítva a vizen; mikor a kőd, a dagálylyal együtt jő s minden kéket kizár a láthatárról, valamint az ár minden zöldet benyel a föld színén; mikor halászkok és hajósok, elveszve a ködben, reménytelenül tapogatóznak evező rudjaikkal, meg-megriadozva az uszó ágbogaktól, mintha tengeri rémek hegyes ujjá fogná a csónak szélét vagy egy-egy szombék víztépett füveit a hullámoktól sodort hullá hajai volnának, s e jelekből ismerik meg, hogy a Dedlow-laposára tévedtek s ott kell tölteniök az éjt és pedig veszélyes éjt, — akkor lehet valami képzete az embernek a Dedlow-laposról, magas vízállással!

Hadd mondok el egy történetecskét, ez utóbbi állapotra vonatkozólag, mely mindannyiszor eszembe jutott, valahányszor a Dedlow-laposra puskázni kirándultam. Bár az esemény a vidék lapjában is el volt mondva röviden, de én azt, ékezőző részleteivel a főszereplő ajkairól hallottam. Nem remélhetem ugyan, hogy a női előadás változatos elevenségét és sajtáságos színezetét utólrhessem, de igyekezni fogok legalább a lényegét megmenteni.

A nő, ki ez elbeszélés hősnője, közép tájon lakott a Dedlow-lapos széles mocsárja és a jókora nagysága folyam között, mely a Csendes-tenger által formált öbölbe ömlött, a hosszukás fűny-félszigeten, mely az öböl délnyugati határát képezte. A ház, melyben lakott, gyenge dongája kis kunyhó volt, erős czölöpökön, de csak néhány lábnyira a lapos színe fölött, s három mérföldnyire lehetett a part hosszában elterülő teleptől. A férje favágó volt, meglehetősen jövedelmes kereset oly vidéken, melynek fő foglalkozása faneműek készítése és ipara.

Kora tavasz volt, mikor a férje a visszatérő apály hátán, egy halmoz tuskóval az öböl alsó vége felé megindult. A mint a kis házikó ajtajából az utra kelő tutaj után tekintett, valami hideg pillantást vett észre a délkeleti égen s emlékezett, hogy hallotta férje megjegyzését utitársaihoz, hogy ugyan csak igyekezniök kell utjok céljához érni, mielőtt a délkeleti szél, melynek keletkezé-

sét távoli morgásban hallotta, megérkezik. S akkor éjjel erősebben fűtt és bömbölt a szél, mint valaha hallotta, s néhány nagy fa recsegve tört ki a folyó melletti erdőben, s a kis házikó úgy ingott, mint kis gyermekének a bölcsője.

De bármennyire zúgott is a vihar a kis kunyhó körül, a nő jól tudta, hogy az, a kiből ő megbizott, maga tartja erős kezében az evezőt és rudat, s ha féltette volna, nem hagyta volna őt magára. Ez s házi teendői és beteges kisedének gondja nem engedték, hogy a zivatarra sokat gondoljon, kivéve a reménykedést, hogy férje a tuskókkal szerencsésen elért Utopiába, a sivár messziségen át. De megjegyezte aznap, mikor a csirkéknek enni adni s tehenet ellátni künn járt, hogy a víz egészen a kis kertcskéjük sövényéig ért s a dagály moráját a déli partról, bár sok mérföldnyi távoból, tisztán hallotta. Arra gondolt, milyen jó volna, ha valaki volna itt, a kivel egyről-másról beszélgethessen, s gondolta, ha nem volna oly messze, s nem fujna oly nagy szél és a talaj nem volna oly járhatatlan, ölébe venné kisedét s átmenne Rykmanékhoz, a legközelebbi szomszédhoz. De lám, azalatt meg találna érkezni a férje, börig átézva, s nem volna senki, a ki fogadja vagy élébe fusson; aztán a piczinek is megérthetne a hideg levegő, mert göthös és nyavalygós.

De akkor éjjel, meg nem tudná mondani miért, nem jött álom szeméire, hogy elaludjék, sőt le is feküdjék. A vihar valamiképpen eszdedesedett, de ő csak ott ült, sőt olvasni is próbált. Nem tudom a biblia volt-e vagy valami népies folyóirat, a miből a szegény asszony olvasgatott; valószínűleg az utóbbi, mert a szók mind csak összefutottak s oly értelmetlen zavarba jöttek, hogy végre kénytelen volt letenni a könyvet s ahhoz a kedvesebb könyvhöz fordulni, mely a bölcsőben feküdt előtte, még mocsoktan tiszta első lapjával s megkísérelte annak jövőjében, mintegy további tartalmában, olvasni. S a mint a bölcsőt rengette, gondolatai mindenkire s mindenre szétesapongtak, de álom csak nem jött szeméire.

Majd tizenkettő volt az óra, mikor végre ruhástól az ágyára dült. Meddig aludt, nem tudja meghatározni; de arra ébredt, mintha iszonyuan fojtogatnák s magát talpon állva találta és szörnyen reszketve, a szoba közepén, gyermekét kebelére szoritva s „valamit szolt.“ A kicsike sirt és zokogott, s ő fel s lejárt, csicsigatva s elaltni próbálva, a mikor az ajtón valami kaparást hallott. Ijedten nyitá föl s szinte megőrült, a mikor látta, hogy csak az öreg Bodri, a kutyájok, csuronyvíz, átázva mászik be az ajtón. Szeretett volna kitekinteni, nem mintha remélné, hogy a férje jó tán, csak meglátni, hogy áll a világot odakünn; de a szél olyan erősen feszítette az ajtót, hogy alig bírta tartani. Leült egykissé, aztán egykissé ismét járkált a szobában, aztán megint lefeküdt egykissé az ágyra. Épen a fal mellett feküdt s hallani vélte egy-két izben, mintha valami lassan kaparná a kunyhó zsindejét, mint a mikor száraz fagyalyok verődnek hozzá. Aztán valami lassu hortyogó hang hallatszott, a hogy a kis gyerekeszen, mikor nyel; aztán „klikk-klikk“ — meg ismét „glukk-glukk“ hangok; hogy jobban hallhassa, felült az ágyában. A hogy felült, a fél setétben, más hang vonta magára figyelmét, mintha valami másznék a hátulsó ajtóról a szoba közepé felé. Először csak olyan vékony volt mint a kis ujj; csakhamar tenyérnyi lett; aztán elterült az egész szoba padlóján. A víz volt.

Fölugrott s az első ajtóra szaladva, hirtelen kinyitotta. Csak vizet látott, semmi mást. Szaladt a hátulsó ajtóra s kinyitotta, de ott sem látott egyebet, csak vizet. Eszébe jutott, hogy a férje egyszer azt mondta, hogy a dagály nem veszélyes, mert annak szabályos lefolyása van, az ember előre kiszámíthatja; s hogy, ő szívesebben lakik az öböl mellett a dagály útjában, mint a folyam mentében, a mely kicsaphat bármikor is. De vajjon a dagály volt-e ez most? Azt meg lehet tudni. Innét a hátulsó ajtóhoz szaladt s egy darab fát kidobott a vízre; a víz gyorsan vitte az öböl felé. Akkor lehajolt s a markába merített és ajkaihoz vitte; friss és édes víz volt. A folyam csapott ki s nem a dagály jött!

Ekkor, — oh legyen dicsőség istennek, irgalmáért! — nem ajúlt el s nem esett le a lábáról; ekkor, — áldassék a Megváltó! — mert az ő irgalmas keze érintette s erősítette őt e borzalmas pillanatban, hogy a rettegés csak egy lefoszlott róla, mint egy ruha, s megszűnt reszketni, — ekkor s azután sem veszítette el lélekjelenlétét, e rettenetes éj minden megpróbáltatásai közepette.

A nyoszolyát a szoba közepére huzta, az asztalt pedig rátette, hogy arra tehesse föl a kis baba bölcsőjét. A padlón a víz már bokán felül ért, s a kunyhó egyszer-kétszer oly észrevehetően megingott, s általában úgy rescegett minden sarkán, hogy az ablaktáblák is fölszakadtak s kinyitáltak. Aztán ismét azt a kapargatást s verődést hallotta a falhoz kívülről s a mint kinézett, látta, hogy egy gyökereből kiszakított nagy fát, (megismerte, hogy épen az, a melyik a rét felső végén az ut mellett állott volt,) hozott a víz házukig. Szerencsére hosszú gyökerei az iszapba bele kapaszkodtak s nem engedték oly gyorsan haladni, a hogy a víz rohant, mert ha egész erejével ütődött volna a házhoz, még a czölöpökbe vert erős szegkek s kötése sem állhattak volna ellent a rázkódásnak. A kutya ráugrott a göröcs fátörzsre s reszketve és vinnyogva mászott rajta, ágai közé. Egy gondolat, a remény egy sugára villant lelkébe hirtelen. A nehéz s meleg gyapju ágytakarót lerántotta a nyoszolyáról, beletekergette a nyoszörgő kis gyermeket, s kilépett az ajtón a térden felül érő vízbe. A mint a fa megint a kunyhóhoz csapódott s azt megingatta és recgettette, felugrott a törzsre. Isten kegyelméből sikerült el nem csuszni a sikos felületén s jól megvetette lábát egy kérés ágon, egyik karjával körül karolta azt, a másikban a nyoszörgő gyermeket tartotta. Most valami erősen ropogott a kunyhó bejárata fölött, s a szemöldökfa, a mely alól csak épen hogy kilépett, egyszerre előre zuhant, mint a hogy a barom előbb térdre bukik, mielőtt lefeküdnék, — s abban a percében a nagy fa egyet kanyarodott s tova indult, élő terhével, a fekete északába.

Minden fölindulás s veszély közepette, s a siró kis baba csitogatása és a szél süvöltözése és helyzetének ingadozó s bizonytalan volta dacára, mégis csak visszafordult az elhagyott s vizmosta kunyhó felé. A jutott észébe, s csodálja, hogy oly balga lehetett s akkor ilyesmi csak észébe is juthatott, hogy bár csak másik ruhát vett volna magára, s a kis babára is ráadta volna a jobbik ruháját; aztán imádkozni kezdett, hogy csak a ház ne düljön össze, hogy ha a férje visszajő, talájon épen valamit s ne legyen minden pusztá és sivár, — s ha a házat meg nem találná, hogyan tudhatná meg, mi lett belőle s a kicsiből? S e gondolatra oly alélt és beteg lett. De nem adhatta magát egészen a szomorúságnak, mert valahányszor barkedjének hosszú gyökerei valami akadályba ütköztek, az egész törzs

megbillent, úgy hogy kétszer is bele mártotta őt a setét vízbe. A kutya, mely szórazokozásról gondoskodott, a mint a fátörzsön fel s alá szaladgált, szűkülve és vonítva, egyszer csak lebukott egy ilyen ütődéskor. Egy darabig uszott a fa mellett, s próbálta fölkapni rá, ő is próbálta fölsegíteni, de nem bírta, mert a kutya is félt s szűkült, míg egyszer aztán elmaradt s végképp elvesztette szem elől. Így maga maradt a kis babával. A tűz is, mely még egy darabig égett az elhagyott kunyhóban, egyszerre csak kialudt, mintha leöntötték volna. Most már nem is tájékozhatta magát, merre viszi a víz. A félsziget fővenyartjainak szürke ormai még homályosan kiemelkedtek a vízből, s irányukból azt ítélte, hogy ő is a folyam irányában halad lefelé. De csak lassan mozgottak, mintha holt vízben volnának, s úgy gondolta, hogy az örvénybe jutott, melyet a visszafolyó dagálynak a kiáradt folyam vízzel való találkozása okozhatott. Ha csak a dagály hamar vissza nem fordul, az a veszély fenyegette, hogy egészen annak árjába sodortatnak s azt kiviszi majd a sik tengerre; de ha ezt a veszélyt elkerülhetik, talán az apály az öböl táján találja s ott a félsziget erdős magaslatai közt megakadnak s ott éri a reggel. Néha úgy tetszett, mintha hangokat s kiabálást hallana a folyó felől, marha-bögést, vagy juhok bégetését. De aztán úgy tetszett, hogy csak a füle cseng és a szíve lüktet erősen. Egyszersmind azt is érezte, hogy kupergő helyzetében úgy megdermedt s megmerevedett, hogy alig bír mozogni s a gyermek is, a mint kebléhez szoritotta, keservesen kezdett sirni, érezvén, hogy a tej nem akar folyani s ezen úgy megremült, hogy fejét csak a kezéjébe huzta s maga is elkezdett sirni.

Mikor a fejét újra fölemelte, azon vette észre, hogy a dagály emelkedő árja a háta megé került s ebből tudta, hogy a fátörzs ismét egyet fordult velök. Merített a vízből, hogy szikkadt torkát egykissé megmedvesítse, s a víz most oly sós volt mint kőnei. Ez még némi vigasztalás volt, hogy most már a dagály viszi, csöndesen; a szél is megcsöndesedett s körül minden néma és rémes hallgatásban volt. Alig mozgott a hullám a fátörzs repedezett kérge körül s a vízszin simán és redőtlen terült el alatta. Szólt gyermekéhez, csak hogy a maga hangját hallja s tudja, hogy nem veszítette el azt. Gondolta, — furesa volt, de nem tehetett róla — mily rémes lehetett az éj leszállta, mikor a nagy bárka az ázsiai tetők felett lebeggett s a teremtés nyomai eltöröltettek a föld színéről. A hajógerendákba kapaszkodó hajósokra is gondolt, szegény asszonyokra, kik egy-egy törtédeszkaszálba csimpajkóznak, s kiket a kegyetlen tenger halálba korbácsol. Megpróbálta hálát adni istennek, hogy őt megmentette, s szemeit a nyugtalan álomba merült babáról égre emelte. Egyszerre, déli irányban, nagy tűz csillant ki a ködhomályból s föllobbant és villogott a setétben. Szíve is gyorsabban dobogott a kiseded hideg arca felé. A fénytorny lámpája volt, az öböl bejáratánál. A mint ezen még bálmulva gondolkodott, a fátörzs egyet billent, egy kicsit kerengett s azután megállt és mintha gyökereket vert volna. Kinyújtotta kezét s a víz hozzáhozta csapódott. A fa fenékre volt ilve és pedig a fénytorny s a dagály árjának irányából ítélve, a Dedlow-lapos közepe táján.

Ha nyoszörgő és hánykodó gyermekén nem aggódott volna, s ha keblének hirtelen kiapadt forrása nem busította volna, aránylag jól s mentnek érezte volna magát. De így, a kettős aggály nem engedte örülni a szabadulás gondolatának s mindent a veszély

fekete színében látott maga körül. A mint a dagály gyorsan esett, egy nagy csapat fekete vadlúd csapat el mellette, kiáltozva és gágogva. A szélkiáltók is fölreppentek s vijjogva kerengtek a fatörzs körül s aztán félelem nélkül szálltak rá, meglippenve mint egy szürke zátonyon. Egy nagy gém is ott szálldosott s krugatott, mintha tiltakoznék s végre szikár lábaival megült a nagy fa egyik ágán, alig egypár lábnyira tőle. De a mi legkülönösebb volt, egy csinos kis fehér madár, nagyobbacska egy galambnál, mint egy kis gödény, de nem volt gödény, sokáig mind csak ott kerengett körül, míg végre az is a fa egy kis ágára szállott, épen a válla fölött. Kinyújtotta kezét s végig simogatta a madár szép fehér nyakát, de az meg sem mozdult. Olyan soká ott maradt, mintha a kis babát vizsgálná s annak figyelmét akarná magára vonni. De hiába, a kis gyermek oly fagyos hideg volt s annyira el volt kényseredve, s kis szempillái alatt úgy el volt kékülve, hogy az anyja hangosan elsikoltotta magát, a madár fölreppent, ő pedig elájult.

Ez volt a legrosszabb; ámbár talán nem is volt épen rossz, legalább magára nézve. Mert a mikor magához tért, már világos nappal volt, s körülé sekély holt-víz. Valami zavart s rekedt torokhangot hallott s egy vén asszonyt látott, a ki valami indián dalt dudolgotat s ide-oda támolygott a mocsár szélén rakott tüzekörül, mely rásütött az eszméletre tért szegény asszonyra és anyára. Első gondolata kisdede volt, s épen kiáltani akart, hogy azt nem találta; a mint egy fiatal asszony, a ki maga is anya lehetett, kitálta gondolatát s hozta a kis „porontyot“ halványan, de élve, egy furcsa kis füz vessző-kosárba bele kötözve, épen mint az indián anyák szokták a gyermekeiket, hogy egyszerre sirásra és nevetésre fakadt, s a fiatal asszony s a vén asszony nagy fehér csipakent viczorították s fekete szemekkel csipetve kiáltottak: „semmi baja, semmi baja, szép baba; fehér-ember mindjárt jó“ — hogy örömben szeretne volna barna képeiket megcsokolni. Akkor mondták, hogy furcsa kis kosárkaiba áfonya-bogyót szedtek a lapon, s úgy látták meg, hogy messziről egy fa ágáról valami ruhaféle lobog a szél-

ben; az öreg asszony gondolta, jó lesz neki s odamenve észrevette az oda kuporodott „fehér“ asszonyt és kis babát. Szegény, örömben, mindjárt neki is adta a kendőjét, a minnek a vénasszony nagyon megörült. Aztán jött a férje, s messziről szaladva rohant ölelésére, tiz évvel vénülve aggodalmában, a mire ismét egy elalélt szegény, hogy úgy kellett felemelni a földről. Mert hát az ura nem találva őket a kunyhóban, kinn futkosott a lapon, s az indiánoktól tudta meg, hogy egy asszonyt s kis gyerme-

Ostromló honvéd. (A branyicskói csata emléke.)
Faragó mintázata után vasba öntetett a prakenfalvi vasgyárban.

ket találtak élettelenül egy nagy fán, melyet az árvíz sodort magával, de aztán a lapon ott hagyott.
A következő dagálykor aztán a nagy fát oda vonszolta a lakásához, ámbár nem érdemelte meg a fáradságot s másik házat épített s azt a fatörzset faragta czölöpöknek és azután elnevezte: „Mari bárkájának.“ Lehet gondolni, hogy valamivel magasabbra építette az új házat. S ennyi az egész.
Talán nem sok, tekintve a Dedlow-lapos gonosz természetét. De csak gyalogolnál rajta te is, apály idején, vagy eveznél fölöt-

te; az öreg asszony gondolta, jó lesz neki s odamenve észrevette az oda kuporodott „fehér“ asszonyt és kis babát. Szegény, örömben, mindjárt neki is adta a kendőjét, a minnek a vénasszony nagyon megörült. Aztán jött a férje, s messziről szaladva rohant ölelésére, tiz évvel vénülve aggodalmában, a mire ismét egy elalélt szegény, hogy úgy kellett felemelni a földről. Mert hát az ura nem találva őket a kunyhóban, kinn futkosott a lapon, s az indiánoktól tudta meg, hogy egy asszonyt s kis gyerme-

A branyicskói csata emléke.

Kegelettel őrzi minden nemzet azon fiai emlékeit, kiknek dícső, nagy tettei örök hálára kötelezik. A szellem munkái sok irányban versenyeznek, hogy a művészi alkotás varázsának hatalmas erejével megóvják a feledéstől a nagy idők emlékét; költők, szobrászok, képrők nagy emberek iránti kegyelet öreivé lesznek, nemes tettek becsvágyát tartják ébren, és nem ritkán kölcsönöznek magasröptű lendületet az akarat szunnyadó erejének.

Alig van korszak hazánk történetének hosszas folyamában, mely a nemzet nagy tetteire nézve az 1848 és 49-ik évek eseményeit tulszárnyalná. Dícső emlékü szabad-ságharcunkban legújabb történetünk számos kimagasló alakja szerepelt s az egész nemzet, az egész művelt világ legjobbjaitól megtapsolva harczolt a haza üdvéért, az emberek szent jogaiért hőiesen, mint vitézi idők, daliás ősök utódaihoz illik. Ha most erőnkbe bizva, önérettel léphetünk a művelt népek soraiba, ha Európa számba vessz; ha véres harcz nélkül elismerést szerezhettünk alkotmányunknak, a 48-diki országgyűlés műveinek, mindezt legelső sorban szabadságharcunk lélekemelő tetteinek köszönhetjük.

Mi sem természetesebb, minthogy ama két év kiváló eseményeit, külső jelekkel, a szobrászat monumentális alkotásaival igyekezzünk megörökíteni. De azt be kell vallanunk, hogy még koránt sem róttuk le teljesen a kegyelet kötelei adóját. A nagyobb-szerűre tervezett emlékek, mint az „aradi vértanúk“-nak, mint Bem tábornoknak szobra, bár a közönség szíves áldozatkészségével találkoz-

tak, még a kivétel kezdetének stádiumába sem léptek. Ohajtjuk, biztosan hisszük, hogy nem fogják sirjukat lelmi az intézők közönyében s a bizottmányok buzgósa versenyezni fog az adakozókéval. Szomorúan jellemezne bennünket az idegen előtt, ha a lezajlott védelmi harcz nagy-szerű eseményeire, nagy alakjaira néhány, kőfaragó-műhelyekből kikérült faragványból egyéb alig emlékeztetne. Valóban eddigi csata-emlékeink tulnyomólag nagy része inkább jölei, mint ébrenszói a kegyeletnek; több jóakaratot, mint kiviteli értelmet tanusítanak. A bizottmányok — néha kényelomból, gyakrabban tájékoztatanságból — legtöbbször kőfaragókhoz fordulnak, s bár nem ritkán oly szép összeggel rendelkeznek, hogy

művészi csinü emléket szerzhethetnek, nem igen fordulnak szobrászhoz, s majdnem kivétel nélkül kőfaragók által gyártatnak sokszor épen minden izlés nélkül, alaktalan emlékeket. A méltán magasztalt „aradi honvédek“-értelmes bizottmánya első volt, mely jeles szobor-művészhöz fordult, s a szerény pénzalap dacára művészi szép emléket létesített.

A szepesiek, kik néhány év előtt elhatározták, hogy a branyicskói híres győzelem emlékére szobrot emelnek, szintén szobrászhoz fordultak. Faragó János Lőcsén lakó ügyes szobrász-hazánkfiát kérték föl, s bár a bizottmány csekély pénz fölött rendelkezett, mégis sokkal szebb emléket nyertek, mintha bármely kőfaragó gyárban szokásos obeliszket jó drágán szerettek volna.

A Faragó által mintázott, mai számunkban bemutatott alak, mely nem nélkülözi kifejezésében az ostromló honvéd lelkesült bátorságát, a szepesmegyei prakenfalvi vasgyárban kitűnő sikerrel lett vasba öntve és ágyu-érezcel bronzírozva. A honvéd-alak 8 láb magas, a zászlóruddal együtt 12 láb. A mű a bécsi nemzetközi kiállításon is elismerésben részesült; maga a kifogástalan jelességű öntés általános dicséret tárgya mind szobrászati, mind technikus szakemberek részéről. Ezen ostromló honvéd az első monumentális szobor, a mely Magyarországon öntetett. Kiváló érdekü által is, hogy anyaga nem-cizelírozható vas, a mit mű-szobor öntésére kellő eredménytel nem igen sikerül használni, mégis úgy került ki a gyárból a mű, hogy az minden igénynek megfelel, mondhatni, minden várakozást felülmúlt, a miért Aradi János gyárigazgató szakértelmének és buzgó gondosságának lehetetlen elismerést nem zavazni. Az érzőntés gépipari tárgyak kivételével el a nemzetközi kiállításon általában gyengén volt képviselve, s nagy örömünkre szolgálhat, hogy e fontos iparág terén is ily szép eredménytel mutathattuk be hivatásunkat a műiparhoz. Örömmel emeljük ki gróf Csáky László főispán, a gyár tulajdonosának hazafiasságát, mert ő az öntésért, oly csekély összeget kívánván, a mely az anyag árát is alig fedezte, a szobor létesíthetőségéhez nagy mértékben hozzájárult.

A mint az emlék a kiállításon visszaérkezett, nem sokára fölláttatván, illő ünnepélyességgel le fog a közönség előtt leplezetni, hogy Iglón-e, vagy pedig magán a csata színeljén, értesülünk szerint, még nincs végleg eldöntve. Már egyszer a bizottmány egy szavazattöbbséggel Branyicskó mellett nyilatkozott ugyan, de valószínűleg újratanácskozás tárgyává teszi az ügyet. Kétségtelenül harcolni okok a csata közvetlen színelje mellett is, de ha ez távol van minden közlekedéstől, s ezenkívül talán az emlék megromlása ellen sem igen nyújt biztosítékot, mégis sokkal inkább ohajtandó, ha az ügybuzgó bizottmánya hazafiás Igló városa mellett határo-

Vidaes János.

(1826—1873)

Egy megdöbbentő gyászeset híre rázta meg a főváros lakosságát e hó 10-kén reggel. Vidaes János országgyűlési képviselő, országos hírű iparos,

Vidaes János.

reggeli 8 és 9 óra között a Rottenbiller-ház negyedik emeletéről az udvarra ugrott s azonnal szörnyet halt.

Nyáry Pál óta ez a második ily szomorú eset, mely által a magyar országgyűlések egy ismertebb alakja menekül az élet terhétől.

Mi vitte e szomorú lépésre? fájdalom, nem

csapást se megelőzni, so elkerülni nem volt képes, s inkább vértura vezetett, mint másokat vezetve, — egyszerre meggyalázva képzelte magát, mely fölötti kétségbeesése még inkább kitört, midőn a büntényítő vizsgálat következtében valószínűvé vált, hogy pörbefogathatás fog a képviselőháztól kérelmeztetni.

Vannak emberek, a kiket a vagyoniukban ért csapás, a jellemükben esett gyanu és vád nem éjt kétségbe. Elkészdi a pályát szegényül újra s a legnagyobb fényűzésből könnyű vérről szoknak bele megint a szegénységbe. A mi a jellemen esett, azt lerázzák magukról, mintha nem történt volna semmi.

Ha Vidaes János az ilyen szörű emberek közé tartozott volna, meglehet, még ma is élne, s egy millió értéket meghaladó virágzó gyára, melyet csak felényi adósság terhelt, elég kényelmes existenciát biztosított volna számára.

De vannak ismét jellemek, melyek átesnek a másik tulságba; hasonlítanak ahhoz a hattymenyetűz, melynek fehér szőrén, ha mocok esik, — meghal bele, a helyett, hogy azt letisztítani igyekeznék.

Hogy Vidaes János ezek közé tartozott, arra legnagyobb bizonyosság szomorú halála. Erőkeny becsület-érzésnek kellett lenni az olyan emberben, a ki kézz volt meghalni inkább, mint abban a lesújtó hitben élni, hogy szerencsétlenségének lett okozója, a melyeken nem segíthet s ennek következtében polgártársai tiszteletét talán elvesztette.

Vidaes János B.-Komlóson Torontálmegeyében született 1826-ban. Elemi iskoláit is itt végezvén, atyja a titeli katonaiskolába adta; de belátván, hogy abban az időben a magyar fiakra a katonai pályán nem valami kecsegtető jövő mosolyog, kivette őt az intézetből s a temesvári gimnáziumba iratta be. Később Szegeden, Pécsen, Esztergomban, Kassán és Budán tanult, mignem a bölcsészeti és jogi tanfolyamot a postai egyetemnél végezte.

Vidaes Jánost Pesten találta az 1848-ki év. Mindjárt a nagy napok elején ő is elment az ifjúság színe-jávnak ama küldöttségével Kolozsvárra, mely az erdélyi unió érdekében indult oda.

Midőn pedig azt látta, hogy a hazának nemcsak toll-, de kardforgató férfiakra is szüksége van, a pesti önkénytesek közé állt be, mely csapattal az alsó táborba lemenvén, az augusztus 19-ki csatában mint főhadnagy harczolt. Majd visszakérülvén Pestre csapattal, mint köz-honvéd a 14-ik zászlóaljba állt be s ernyedetlenül küzdött hazája szabadságának kivívásáért egész a világsi katasztrófiáig, hol, mint százados volt kénytelen

fegyverét letenni.

Vidaes egyike levén amaz ifjaknak, kik a márcziusi napokban jelentékenyebb szerepet vittek, jónak látta az eszély sугalmára hallgatva a Haynau-féle rémbíróóság önkénye elől menekülni s Horvátországban a nép nyelvének ismerete mellett darabig mint napszamos kereste nehéz ke-

Kartagéna.

titok. Elnöke volt ama ferencz-józsefvárosi takarékpénztárnak, mely hibás s talán könnyelmű kezelés következtében, de mindenesetre a bekövetkezett általános pénzválás befolyása alatt is, számos szegény ember megtakarított pénzeszkéjét tette részben vagy egészen veszendővé.

A legtöbbször őt, az elnököt okolták, ki a

T A R H A Z.

iskola van képviselve: Velasquez, Ribera, Zurbarán stb., valamint ezek műveiről szép másolatok, acélmetszetek, vázlatok stb. is láthatók.
Barcelona környékén tömérdek szőlő terem, valamint egész Katalonia is nagy részben szőlőkkel van beültetve. A szőlő, mint nálunk sok helyen, tőkére van művelve, bora igen erős és kivitelre alkalmas lévén, jó üzletet csinálnak vele. Leginkább fehér, de sok helyen vörös bort is szűrnék s áruk nem oly magas, mint nálunk a sokféle bélyeg és accis miatt.

II. Madrid, okt. 25-én.

Az élénk s vidám Barcelonából hat napi kellemesen töltött idő után csak az idő viszontagságai ütnek tova.

Október 17-én korán reggel vaspályára ültem s Tarragona felé utnak indultam. Katalonia hegy-völgyes vidékén a déli gyümölcsfák és egyéb növények buján teremnek s a föld sokkal hálásabban fizet népének, mint nálunk. A nép a falvakban és vidéki városokban főleg földművelésből és gyümölcsstermelésből él. Alakja, viselete a régi lovakor spanyoljaira emlékeztet; a nők minél tarkábban szeretnek öltözködni.

Tarragonába 9 óra helyett majdnem 11 órakor érkezünk meg a tehervonat megkésése miatt.

A szép tengerparti város igen regegyesen terül el hosszan elnyúló hegyoldalon, melynek aljától tetejéig kapaszkodik föl s köröskörül meg van erődítve. A hegy alját a tenger nyaldossa, míg csúcsát a felhők szapulják. A tetőről felséges kilátás nyílik a végtelenség látszó tengerre és öblözetes partjaira; jobbról a szem a láthatárt szegélyező kék hegyekre tekint, melyeknek aljában dúz a növényzet közé keretelt városok és falvak bontakoznak ki a távol ködéből.

Tarragona terjedelmes város 35,000 lakóval, csinos négyemeletes házakkal, szép köztuttsal, széles utcákkal, pompás székesegyházzal; van légszuszogató, vízvezeték és csatorna-hálózata is.

Tarragonát sötét hajnalban 4 órakor hagytam el öszvérekkel vont postakocsin s csakhamar kopár hegyek közé jutottunk, melyeknek csakis alján tenyészik az olajfa, míg feljebb már fenyőbokrok láthatók. Bár a vaspálya több mérföldön át készen áll, míg Loricáig el nem készül, nem fog megnyitni; erre pedig a mostani forrongásos időkben aligha lehet kilátás. Pedig a spanyolországi kőzetek rosaságban bátran vetekezhetnek a magyarországiakkal s e szerint a kocsin való utazás nem nagy élvezkel kínálkozik. Azonkívül a városok előtt le kell szállani és gyalog menni át, hogy láthassák, nem rejte-e a kocsi karlistákat magában. Mindenütt nemzetőrök szédelegnek, ámbár rendes katonaság és ujonc is van elől.

Délután 4 órakor értünk Leridába, hol semmi nevezetést nem találván, az időt ok nélkül nem vesztettem, hanem tüstént jegyet váltottam a vaspályára és indultam Zaragossa felé. A vaspálya itt roppant sok akadályllyal kénytelen küzdeni, mert mély völgyeken, magas dombokon és fensíkokon kell keresztül hatolnia; tehát igen sok magas töltést, utvezeteket, hosszú hidakat és alagutakat kellett a pályavonalon építeni. Ezért halad oly lassan Spanyolországban a vasútépítés, mert az egész ország csupa hegy-völgyes vidékekből áll.

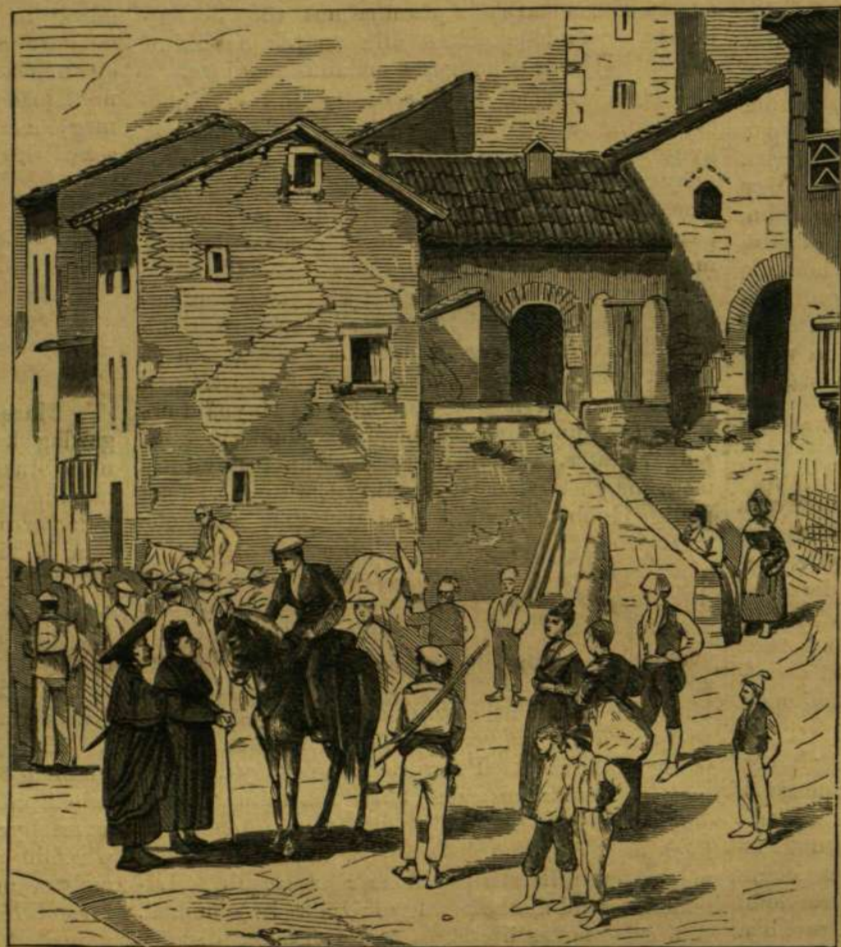
Késő este érkezünk meg Zaragossába, mindazáltal az egész város vakító fényű világításban uszott; valami szentnek a neve napját ünnepelték. Zaragossa igen csinos város, de mégis inkább multja kölcsönöz neki nevezetességet, még pedig olyanszerűt, mint a milyen hazánkban Egernek van, mert itt is nők védelmezték a várost a tulnyomó számu ellenség (francziák) ellen és ezért emlékek mai nap is nagy tisztelet tárgya ország-szerte.

A város mellett az Ebro foly el, melyen pompás kő- és vashid vezet át. Lakóinak száma mintegy 30,000-re megy; számos temploma, jótékony és közintézete van, de hírlap egy sem jelenik meg benne.

Zaragossát a reggeli vonattal hagytam el és egy darabig az Ebro partján haladva, utóbb kopár, terméketlen fensíkra jutva, 15 órai utazás után éjjel tájban Madridba érkeztem, hol a Calle Atocha nevű, fényesen kivilágított sétányon végig haladva, egy csinos fondában (vendéglő) megszálltam.

Másnap okt. 21-én reggel, első dolgom volt a királyi kastélyhoz menni. A Plaza Mayor áthaladva, egy nagy térre értem, a melyen romhalmok közt két alacsonyabb földszintes szárnyépülettel a renaissance-stylnben épült királyi palota emelkedik. Látszik rajta, hogy nagyobb terjedelemlre volt tervezve, mint a mennyi fölépült belőle, de a mi megvan, az is nagyszerű. Most csendesen, kihalt nemcsak a tér, hanem a palota is; csupán a hivatalnokok foglaloznak benne. A palota mellől felséges kilátás nyílik a Manzanares termékeny völgyére. A palota túlsó oldalán díszes sétatér van, melyet királyi szobrok vesznek körül; a mély csend közepette egy kis szökőkút locsog.

A palota mellett elhaladva, egy hosszú, keskeny utcán a Puerta del Solra értem ki, mely annál élénkebb, annál zajosabb, minél kihaltabb a város többi része. Van itt élet, népmozgalom, kocsizaj, utcai árusok kiabálása, fényes üzletek, kávéházak, díszes hotelek; innen ágaznak szét a

Karlisták fogadtatása kataloniai faluban.

a főbb utcák. A Congres-utcán végig haladva, egy térre érünk, melyen a „Congreso de los Diputados“ feliratú palotában a kortes tartja üléseit; e palota homlokzata sokban hasonlít a mi muzeumbanéhoz. Belseje a legnagyobb kényelemmel van berendezve, pompás melléktermekkel az elnök, miniszterek, tanácsköző bizottságok, hírlapudósítók és gyorsírók számára. A gyűlésterem körded alakú és vörös alapszínű, emelkedő ílésekkel; az emelet fele karzat a hallgatók számára. Az ülészeket este tartják s rendszeren igen zajosak.

A Congres-térrel a Prado nevű nagy sétatérre jutunk; Madridnak itt vannak legjelesebb műgyűjteményei: a terjedelmes képcsarnok, melyben Rubens valami 130 képpel, továbbá Murillo, Velasquez, Ribera, Paolo Veronese, Jordaens, Van Dyck, Snijders, Titian, Zurbarán stb. egyenként 50 darabnál többel vannak képviselve, ugyszintén a többi nagy mesterek is. Földszinten a szobrok vannak elhelyezve. A képtár előtt Murilló szobra áll érzebe öntve. Tulna a fűvészkert terül számtalan tropikus növényfajával.

Itt a közelben van a fegyvertár is, melyben számos vasöltözet, régi fegyverek és ágyuk között a nálunk is ismert kínai és japáni fegyvernek a legteljesebbek. Mindjárt ott emelkedik a Buen-retiro-domb, melyen gyönyörű sétatér van nyirott fákból, melyek közt király-szobrok, szökőkutak és tavak díszlenek.

Madridban jelenleg — bár a spanyol földön polgárháboru dühög — kiállítást van rendezve, a mely azonban csakis egyszerű helyi iparkidállítási jellegével bír. Sz. Török János.

Egyveleg.

(Keleti elo.) A keletiek komoly, nehézkes, közönyös és szentelven természetét mi sem jellemzi talán jobban, mint a következő mondás, mely a kelet némely vidéken valóságos jelszóvá lett: „Senki se szaladjon, ha csendesen sétálhat, senki se sétáljon, ha állhat, senki se álljon, ha ülhet, és senki se üljön, ha feke maradhat.“

(A zentai hid-próba.) Zenta város tanácsa két év előtt elhatározta, hogy kereskedelmi viszonyainak könnyítésére hidat épített a Tiszán, Hoove amerikai rendszere szerint. Most már elkészült, s Denk miniszterialis mérnök megbízása szerint Zentán megjelent, és a hidat erő s kitarítási tekintetben kipróbálta, s azt az első s második hidoszlop közti ívezetet kivéve, mely a terhek sulya alatt nem egészen egy hűveltyket sülydedet, tökéletesen a észlra megfelelőnek találta. A kipróbáltatás ekként történt: hat hat-ökrös szekér, egyenként 400 darab téglával, hat kocsi pedig egyenként 200 darabbal lón megrakva, s ívezetenként állították a hidra, ezek egyenként a szokoren 40 mázsa teherre, a kocsik pedig 25 mázsa teherre állították, és így összesen 390 mázsa. A teher a 200 mázsnyi göcszivatnyuval együtt 590 mázst tett ki a vonó állatokon és a hidra tolakodó néző közönségen kívül. A hid csak valamivel került kevesebbe 300,000 forintnál. E nagy összeg egy városra soknak látszik, de oly városnál, mint Zenta, mely az előhaladás útján áll, nem jöhet számításba, kivált ha megfontoljuk, hogy Zentának 20 ezernyi lakosága — ezek közt 18,000 jó munkás és meglehetősen művelt magyarság van, közös egyetértéssel a nagy eszmék felé tart. A hid nov. 5-én adatott át a forgalomnak.

(Gr. Zamoyski László.) A lengyel emigráció közelebb elhunyt kiváló tagjáról nem lesz érdeklőn folygjeznünk a következő adatokat: Gr. Zamoyskinak nevét gyakran emlegették 1863-ban. Akkor varsói palotáját földülták, mert azt hitték, hogy része van a Berg gróf elleni merényletben. Utóbb kitűnt, hogy e gyanu alaptalan volt, és hogy Zamoyski gr. inkább lecsillapítani iparkodott honfitársait, mintsem fölízgatni. Ő Párisban nevelkedett, mezőgazdasági tanulmányait Edinburgh és Genfben végezte, és elvállalta az Oroszország által reabizott felügyeletre a lengyel mezőgazdaságot fölött. De ez állást nem soká töltötte be; hozzácsatlakozott az 1831-ki fölkeléshez, és elvállalta a nemzeti kormány által reá bizott belügyminiszteri tárczát. Midőn az ügyek kedvezőtlen fordulatot vettek, beállott közlegénynek, és mint ilyen vett részt a grochowi ütközetben. A fölkelés elnyomtatása utáni szomorú éveket Varsóban töltötte, tevékenységét hazája mezőgazdasági viszonyainak előmozdítására fordítván; harmincz éven át nem birt az orosz kormány vele kikötni; végül azonban mégis bevádoltatt, mert elnöke volt a varsói gazdasági egyesletnek, melynek örve alatt az orosz kormány forradalmi üzemeket vélt szethetni. Zamoyski kérvénytelen volt Lengyelországot ott hagyni és Párisba menni, hol csakhamar köréje sorakozott az emigráció mérsékelt része. A 73 éves aggasztán a lengyel emigráció legkorosabb tagja volt és honfitársainál nagy tiszteletben állott; fiatalabb honfitársait igen gyakran részesítette anyagi támogatásban.

(A biblia terjesztése.) A brit bibliaterjesztő társaság legutóbbi évi jelentése szerint 1804-től mostanig több mint 80 millió forintot adott ki a biblia fordítására, kinyomatására s terjesztésére. Eddig összesen 68,477,031 példányt adtak el 204 különböző nyelven s csak az utóbbi évben 2,592,936 fordított biblia ment a forgalomba.

Irodalom és művészet.

(A nemzeti színház könyvtára) című vállaltból Pfeiffer Ferdinándnál megjelent a 40—46-ik füzet, melyek mind egyike 40—40 kr-ért megszerezhető. E füzetek a következő színműveket tartalmazták: 40.) „A házasok.“ Vigjáték 3 felvonásban. Irta Wilbrandt Adolf, fordította E. D. — 41.) „Valeria.“ A gróf Teleki alapítványból 100 arany pályadíjjal jutalmazott eredeti tragédia 5 felvonásban. Irta Szigligeti Ede. — 42.) „Az újvilág.“ Eredeti vigjáték 3 felvonásban. Irta Szigligeti Ede. — 43.) „Nemes és polgár.“ Vigjáték 3 felvonásban. Augier Emil és Sandeau után francziából Feleki Miklós. — 44.) „Mignon.“ Regényes dalmű 3 felvonásban, Goethe „Meister Vilmos tanuló évei“ című regénye után írták Carré és Barbier. Fordította Ormai Ferencz. Zenejét szerző Thomas Ambrus. — 45.) „A bolygó hollandi.“ Dalmű 3 felvonásban. Szövegét és zenejét írta Wagner Richard. Magyarra fordította: Ifj. Ábrányi Kornél. — 46.) „II. Károly, Anglia királya.“ Történeti vigjáték 5 felvonásban. Irta Giocometti Pál. Magyarra fordította Csepregi L. — 47.) „Hadi műszótár“ a m. kir. honvédség számára“ cím alatt hivatalos szótár jelent meg Pfeiffer Ferdinándnál. A német-magyar tizenegy ivnyi rész ára 1 ft. 20 kr.

(Körösy József) a pestvárosi statisztikai hivatal főnöke, megint egy derék szakunklátót tett közzé „Pestvárosi jövedelmi adó-tanulmányok“ címmel, melyben az 1870-diki adatok a pesti városrészekben jövedelmi adót fizető lakosok mikénti fölhasználása sat. vannak nagy gondal és világosan föloldozva. E könyv Ráth Mór bizománynában jelent meg, s ára 1 ft. 50 kr.

(Az Eggenberger-féle akadémiai könyvkereskedésben) megjelent: Kodolányi Antal gazdasági szelnaptára 1874. évre. Gazdáink régóta ismerik ezen praktikus művet, mely most már tizenegyekedik évfolyamát éri, s mely minden gazdára nézve becses kis könyvecske. A most könyvkereskedésbe bocsátott 74-iki szelnaptár nemcsak a régiekben foglalt hasznos tudni valót tartalmazza a havi teendőkről a legelő 12 jegyzékfuzetke kíséretében, hanem „A legújabb tapasztalatok s kísérletek és ezeknek eredményei“ cím alatt új érdekes közleményeket is találunk benne. Ilyen például „a küllőmegegyei kölcsönös tüzbiztosító társulat alap és ügyviteli szabályai“ cím alatt a kölcsönös biztosításról írt hosszabb közlemény, mely a biztosítási ügy reformjáról több helyes észrevételek foglal magában. Az évkönyv ára csinosan köve 2 frt.

(Jókai regényei holland nyelven.) Az „Uj földesur“ holland fordításán kívül legközelebb „A szegény gazdagok“ is megjelent holland nyelven, 2 kötetre terjed (230 és 210 nagy októv lap) s ára 3/4 tallér. Teljes címe „Maurus Jókai, Die arme Rijken Een Hongaarsche roman. Naar het Hoogduisch door J. J. A. Gouverneur.“ E fordítás a berlini német kiadás után készült. — (De Gerandt Áttila.) kitől közelebb közöltük Reclus erdélyi utjának leírását, a „Journal de Rouen“-ban, Noel Jenő igen elterjedt közlonyében, a bécsi kiállítás magyar osztályát s a magyar népnevelés viszonyait ismerteti.

(A színházokról.) A nemzeti színház legutóbbi ujdonságát egy olasz vigjáték képezte: „II. Károly, Anglia királya“ írta Giacometti Pál, fordította Csepregi. Hanem biz e vigjáték sehogy sem tetszett, mert nehézkes és unalmas, s egy-két előadás után valószínűleg elpihen örökre. Az operánál Hauk k. a. még mindig szivesen látott vendég, s most „Bánk bán“-ból a Melinda szerepét tanulta meg, melyben nemcsak a lép föl. — Az István-téren levő Miklósy-féle színház, mely a télen élénk érdekeltséget támasztott, most tulesik mindenféle érdekeltség határán. Nevezetes ros színészei, selejtes darabjai csak színlalmasan érdekelhetik a magyar színiügy barátait. Ugy hallatszik, hogy Miklósy teljesen be is vonja tétépt vitorláit, s vidékről jön föl egy társulat, mely ha ügyes lesz, meg is élhet. — A német színházról is megemlékezünk. Nincsenek szebb napjai most sem, mint korábban, s új tulajdonosa Strampfer ur most úgy akar segíteni a bajokon, hogy magyar darabokat fordított. Jelenleg a „Bánk bán“ tra-

goediára készülnek, melyet vagy két év előtt már előadtak Dux Adolf fordítása szerint. Ugyancsak a tragédiát a berlini udvari színházban is elő akarják adni s ezelőből nemzeti színházunktól elkérték a darab jelenetelési könyvét. — (Uj színművek.) Tisza Aladár kedvelt s hazai zenekarok által általán játszott újabb csárdásai közül ismét két füzet jelent meg: 1.) „Hova csikós oly szaporán?“, „Ki volt itt?“, „Volt nekem szeretőm.“ 2.) „Hogyha nekem olyan rózsám volna“, „Ez az utca végig sáros.“ Ára egynek-egynek 60 krajczár. Kapható az „Apolló“ kiadó-hivatalában (Budán, iskola-utca 681. sz. a.) s megrendelhető minden könyv- és zeneműkereskedésben, valamint (posta-utalványozás útján) minden postahivatalnál.

Közintézetek, egyletek.

(Magyar tud. akadémia.) Nov. 10-én a történelmi osztály igen érdekes ülést tartott. Legelső értekezé b. Nyári Albert volt, ki székfoglalóját tartotta t. Ny címmel: „Magyarország erkölcsi és műveltségi állapota a XV. század végén és a XVI. század elején a Hyppolyt-codexek alapján.“ Ez adatok sok érdekes apróságot tartalmaznak. Nálunk a műveltségi viszonyok Zeigmond óta meglehetősen hanyatlottak, s Mátyás fényes korszaka csak Budára szorított s az is hamar eltűnt. Pestől N.-Váradig nem volt község, mely megérdemelte volna a város nevet; de a vegyes lakosság városok még jobb karban voltak, nevezetesen Pozsony, Sopron, Nagybánya, stb. A német bányavárosokban magyar vagy tót nem lehetett polgár. Az ipar csak a legzűkségesebbekre szorított. Magasabb értelemben vett művészet pedig alig létezett. Csak két magyar festőről maradt emlékezés: pannonai András karta-haui barától, ki olasz földre vándorolt s a modern művésztörténet Herkules ferrarai hercegnek egy kis miniatúra képe örízetik tőle; a másik Lippi, ki német földre költözött. A magyar zene is fejletlen állapotban volt s valami ködös szellem uralkodott fölötté. Az egykoru német, franczia, spanyol troubadourok előnyeiből mitsem találunk lantosainknál: Tinódi énekeiből is hiányzik a költői emelkedettség. Nemzeti zenénk csak az egyházi téren tünt ki. — Ez adatok ellen Toldy Ferencz rögtön kifogásokat tett. Főlemliti a műkadémiát, mely Budán létezett a XV. században. Hivatkozni régi zeneirodalmunkra és a történeti hangversenyekre is. — Következett ezután Wenzel Gusztáv életrajzi tanulmánya Stjbor vajdáról. Ez alakot mint kegyetlen zsarnokot csak a népmondák-ból ismerjük, pedig a XIV. században kiváló szerepet játszott. Nagy Lajos idejében jött Magyarországra, kinek halálakor 25—30 éves lehetett; Mária királynőnek s férjének Zeigmondnak mindvégig hí embere volt, ezért lett 1388-ban pozsonyi gróf, 1395-ben erdélyi vajda, ezért kapott apránként 30 uradalmat; 1407-ben Lengyelország ellen, saját hazája ellen viselt háborút Zeigmond mellett. Meghalt 1414-ben s Krakóban temettetett el a sz. Katalin kápolnában. Emlékét a vágújhelyi prépostság, melyet ő alapított, sokáig, s a szakolczai polgári apóda maig is őri. — Majd Szilágyi Sándor olvasta föl atyjának Szilágyi Ferencznek értekezését, melyben az erdélyi XVIII. századbéli vallásügyi jogviszonyok vannak ismertetve. Éljenek festsz e többi közt Mária Terézia alatt az udvar erőszakoskodásait a végből, hogy a protestansok katolikusokká legyenek. Elmondja többi közt gr. Bánffi Dénes történetét, ki miután vagyonát elpazarolta, az uralkodónak fordult, s annak kegyét meg is nyerte a katolizálás föltétele mellett. De neje és leánya protestánsok maradtak; azonban 1767-ben ez utóbbi karhatalommal szakították el anyjától, s a katolikus hitben növelteték föl.

(A természettudományi társulat) f. hó 7-én tartott „estélyen“ Than Károly kitűnő vegyészünk „a légnemek szinképezéséről“ tartott előadást, melyet a kísérletek még érdekesebbé tettek. A közönség ezutal is nagy számmal volt jelen. — (A földtani társulat) négy havi szünet után e hó 12-én tartotta első szakgyűlését, melyen számos tag jelent meg. A napirendre kitűzött tárgyak közt első volt a bécsi közkiállításán vett

csiszolatoknak bemutatása és megismertetése Wartha Vincze által. Bemutató kiemeli ezen csiszolatoknak rendkívüli fontosságát s ezeknek a műegyetem által történt megszerzését valóságos nyereségnek és kincsnek tartja. Utána Kokán János Baranyamegye kövületeiről szolt, melyek megvizsgálására a társulat küldte ki. A harmadik értekező Stürzenbaum József volt, ki Temesmegyében a veresei hegységben a turmalinnak, ezen hazánkban oly ritka ásványnak új lakkhelyre talált. Ezen turmalin réteg a veresei hegységet mintegy átmetzi. Minthogy a turmalin hazánkban csak Urvölgyén, Libetbányán, Iglón és Offenbányán fordul elő, érdekesnek tartotta ezen új lel-helyről értesíteni a társulatot. Végül Szabó József fölhívja a társulat figyelmét azon kitűnő fotográfákra, melyek a napokban érkeztek Calderonihoz, s melyek Erdély geológiai pontjainak igen sikerült ábrázolását adják. A fotográfák Büchnerből valók.

(Az írói segélyegylet javára) Kautz Gyula egyetemi rektor és országos képviselő följajánlotta mindazon díjakat, melyeket akadémiai értekezései és folyóiratokban megjelent dolgozatai után kap. — Láng Lajos 200 firtal az írói segélyegylet alapító tagjai sorába lépett.

(A nőképző-egylet) f. hó 12-én tartott választmányi gyűlésében Veres Pálné, az egylet elnöke jelentést tett, hogy az egyleti tanintézetben jelenleg 36 benlakó növendék minden ellátással s a bejárókkal együtt 104 nyeri itt szellemi képzését. 10 növendék egészen díjmentesen, 5-en pedig földij fizetés mellett. A zene-tanárokon kívül 17 tanár, 4 nevelő és az igazgató is van alkalmazva. — Két vagyonatlan ingyenes benlakó növendéknek Feichtinger Olga k. a. zene-tanítónő hetenként 4 órárt minden díj nélkül ad, mit a választmány köszönettel fogadott. A választmány elhatározta, hogy a tanoda fenntartására szükséges pénzforsások gyarapítására a farsang elején ismét éta-hangversenynyel összekötött tombolat fog rendezni.

(Az állat- és növényhonosító társulat) József főherceget és Haynald érseket eddigi érdeklődésükért, protectorokul választatta.

(Az állattartó sorsjátékából) eddig tiszta haszonképen ezer forint gyűlt be; de a künn levő sorsjegyekből is várnak még vagy kétszáz forintot.

Egyház és iskola.

(A bukaresti r. kath. püspök:) Paoli Ignác pár nap óta fővárosunkban időz, és többfelé tett látogatásokat. A püspök nyolcz iskolát állított Oláhországban elsőt magyar testvéreink számára, s képzett magyar tanítókat is alkalmazott ez iskolákban.

(Az erdélyi ref. egyházkerület) Maros-Vásárhelyt tartott közgyűlésén az erdélyi ref. főiskolánál üresedésben levő tanszékekre tanárokat megválasztottak: a kolosvári tanszékre: Hegedüs István, a n-nyezdi tanszékre: Elekes Károly, Lőthe Lajos, Székely Ferencz; a szászvárosi tanszékre: Sándor János; a sz.-udvarhelyi: Bod Károly.

(Tormay Béla) debreczeni gazdasági intézeti igazgató és okleveles állatorvos, a pesti állatgyógyintézetnél ujon rendszerezett állattenyésztési tanszékre rendes tanárrá nevezett ki.

(Alapítvány.) A kolosmonostori gazdasági intézetben Szindi Bors Albert, atya nevére „Bors Mihály alapítvány“ cím alatt kétezer forintnyi összeget tett le, melynek kamatait jöreköcsü és szorgalmas szegény ifjak fölsegélyezésére rendelte.

Mi újság?

(Némelykor) úgy megindul az esemény ke-reke, hogy az ember alig tudja elképzelni, miképen férhetett be anyni fontos vagy érdekes dolog egy rövid hét keretébe. Valamennyi közt legnevezetesebb természetesen az országgyűlés téli időszakának megnyitása, mely bizony elég nyomott hangulat között állott be. Mindenki érzi az ország szomorú helyzetét, valamint azt, hogy a kormány és az országgyűl. s egyesület erőfeszítése a baj orvoslására elhalaszthatlan. Ezzel tisztában van mindenki, csak volna ember, a ki megmon-

Buda-Pest, november 23-án 1873.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft. — Félévre 6 ft.

Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft. Félévre 4 ft. — Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. — Félévre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokk: Egy négyzet hasábját öt sor, vagy annak helye, egyszeri igtatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többszori igtatásnál 7 krajczárba számítanak. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bácsban: Oppelk Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Haasenstejn és Vogler, Wallfischgasse Nr. 10. — Bélyegdíj, külön minden igtatás után 30 kr.

Nemzeti színház.

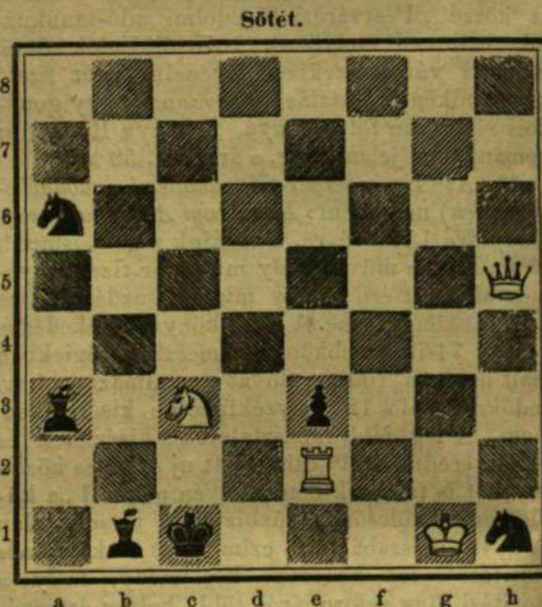
Péntek, nov. 7. Először: II. Károly, Anglia királya. Vigjáték 5 felv. Irta Giacometti Pál; ford. Csepregi. Szombat, nov. 8. „A hugonották.” Opera 4 felv. Zenéjét szerzerette Meyerbeer. Vasárnap, nov. 9. „A telencz.” Népszimnű 4 felv. Irta Szigligeti. Hétfő, nov. 10. „A csikós.” Népszimnű 3 felv. Irta Szigligeti. Kedd, nov. 11. „Hamlet.” Opera 5 felv. Zenéjét szerzerette Thomas A. (Hauk k. a. föllépteül). Szerda, nov. 12. „II. Károly, Anglia királya.” Vigjáték 5 felv. Irta Giacometti Pál; ford. Csepregi. Csütörtök, nov. 13. „Mignon.” Opera 3 felv. Zenéjét szerzerette Thomas A. (Hauk k. a. föllépteül).

Szerkesztői mondanivaló.

„Az orszlán” (der Löwenritt) fordítása itt-ott homályos; az olvasó (ha az eredeti nem ismeri, s pedig az olyanok számára fordítunk első sorban) nem fog magának világos, szemléletes képet alkotni az egészről; pedig e költeménynek épen az a főerde. A három kis dal közül az első és utolsó jöhét. — Rendre, rendre. — Szarvas. Az elégiá itt-ott N. I. ismeretes Hattudalának visszhangja, egészben véve igen gyöngye dolgozat. Nem közölhető. — Id. B. P. E. Az „Elégedettség” csak annyiban vers, a mennyiben (gyarlón) rimelő sorokba van szedve; költészet nincs benne. Ily költői tehetség mellett Horác dái fordítására sem merjük biztatni. — Teletkő. S. I. Nem használhatók. — Budapest Sz. Z. Még igen zsenek. — Gy. A. K. „A hazatérés” hangja meleg, dalszerű. De eszméje nagyon vékony. Más talán tartalmas is akadhat ott?

SAKKJÁTÉK.

728-ik sz. f. Pavitt S-tól (Londonban).

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

A 722-ik számú feladvány megfejtése.

- (Szerényi Bélától Pesten.) VII. Söt. 1. Hd3-f4... Bd6-f6: (a) 2. Be2-d2+... K tetsz. szer 3. Bd2-d3-d5 mat. a) 1. Vh5-e2: (b) 2. Be5-d5+... Kd4-e3 3. Hf4-g2 mat. b) 1. c4-e3 (c) 2. Hh2-f3+... Vh5-f3: 3. Be5-e6 mat. c) 1. 1. Vh5-e5: 2. Hh2-f3+... e4-f3: 3. Pf6-e5 mat.

Helyesen fejtették meg: Vasprémében: Fülöp József. — Gelén: Giesinger Zsigmond. — Debreczenben: Zagyva Imre. — Sárospatakon: Gérecz Károly. — Sziget-Csepren: Mayer Károly. — A pesti sakk-kör.

TARTALOM.

János, szász király (arckép). — Hallgatsz, hallgatsz... — Tengerparti rajzok. — A branyicskói csata emléke (képpel). — Vidacs János (arckép). — A spanyol polgárháború (képpel). — Kazinczy Ferencz fogsági naplója (folyt.). — A Liszt-ünnepélyek. — Spanyolországból. — Egyveleg. — Tárház: Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték — Heti-naptár

Felöl szerkesztő: Nagy Miklós (L. cukor-utca 11. sz.)

paná, hogyan lássunk hozzá? Itt a bükkenő. A dártek duzognak, töredékeik sugnak-bugnak, emlegetik a fuzót, új pártalakulást, — de jó tanács, mit mindenki elfogadjon e leverő viszonyok között, nem akad sehol. Még emeli a törvényhozás kedvetlenységét az, hogy az országgyűlésnek általában tisztelt, közbecsülésben álló tagja, Ghy-czy Kálmán jelenté képviselői mandátumának le-tételét s már el is utazott, megfosztván ekkép nagy tehetőségétől, roppant munkaerjétől, higgadt tanácsától nemcsak a mércekölt ellenzék, hanem az egész országgyűlést. Ugyancsak e hét szomorú eseményei közé tartozik a Vidacs János, ország-gyűlési képviselő borzasztó erőszakos halála, mely még most is megdöbbenésben tartja a kedélyeket. — Másfelől ugyancsak e hétre esnek amaz ünne-pélyességek, melyeket a új tisztikárát most alakító főváros, az irói és művészi kör, zene-egyletek, tes-tületek, idegen nevezetességek és az ünnepekt barátainak és hódolóinak nagy száma Liszt Ferenc zongora-írárságának félszázados jubileumára rendezett, s melyek méltán elviszik hürünket a külföldre, megmutatván, hogy a mely nemzet a művészet apostolait így tudja ünnepegni, az barbár nem lehet, s van jövője a mivelődés terén is, — a minek ellenkezőjét ellenségeink annyira el sze-retnék hitetni a világgal. — Mind e nevezetesebb eseményeknek mintegy háttérrel szolgál, hogy — beköszöntött a tél. Hűvös, száraz napok járnak s hajnalfele már fagy is tapasztalható. Kezdődik a meleg kabát és kályhaidény.

(Vidacs temetése.) Az oly gyászos véget ért, a fővárosi körökben annyira ismert férfit e hó 12-én temették el, oly nagy sokaság jelenlétében, milyen csak ritkán gyűl össze. A két-nyul utcazi halottas házat meg sem lehetett közelíteni, mert a tömeg a szentatér egy részét is belepte. Leg-inkább a polgári és iparos osztály jelent meg nagy számmal, de ott voltak igen sokan a képviselő-ház tagjaiból is, Bittó István elnökkel együtt. A halottas háznál az egyházi szertartás után Hefli I. képviselő mondott beszédet, festvén az elhunyt te-vekeny életét. A koporsót egészen ellepték a kos-zoruk s egy hónap végi szászosi csákó is díszítette. A gyászmenet impozáns volt. Elöl különböző egyletek jöttek vagy tíz fekete lobogó alatt; gyá-ruk személyzeti, iparos egyletek, jótékony egye-sületek, stb. A koporsó hatolvas kocsiu nyugodt, fáklyások környezték s az elhunyt családja, rokonai, ismerősei képviselői, a budapesti honvéd-egylet tagjai és nagy tömeg kísérte. Az ország-u-ton tömött sorfal képződött s a nagy gyászkiéret alig tudott haladni. A részvét hangjait lehetett hallani mindenfelől. A temetőben még Csiky Sán-dor képviselő mondott beszédet a honvéd-egylet nevében, s aztán behatolták a sirt, mely egy ér-deemes, de megtört életet fed most hantjaival. Vi-dacsról folyton sok jellemző adatot közölnek a lapok. Ilyen többi közt, hogy a honvédménház számadásainak megvizsgálására kiküldött bizott-ság előtt halála előtti napon megjelenvén, bizott-sította e bizottság elnökét, hogy roszakaratu ke-zelésről szó sem lehet a számadásoknál, csupán figyelmeletlenségéről, s az ennek folytán hiányzó összeget (mintegy 9000 ft) azonnal le is fizette. Ugyanaz nap délután elment Gaál Ernő ügyvéd-hez s átadta neki az agyonlőtt Sebes Emil árvái-nak adakozás által gyűjtött vagyonáról szóló számadásokat, melyek mellé 973 ft készpénz volt mellékelve, mint a vagyonból fennmaradt felesleg. A számadások a legnagyobb rendben vannak.

(Petőfi szobráról.) Izsó már elkészítette Petőfi szobrának tervezetét, s e napokban bemu-tatja a szobor-bizottságnak. Az öntéshez való mintázat készítéséhez a tavasszal fog, s erre kü-lön műterem szükséges. Körülbelül még két évre van szükség, hogy a mű az öntőedéből is kikerül-jön. Van tehát még idő, hogy a közönség igazán kitüntesse az érdeket, melylyel kedvencz költője iránt viseltetik. A szobor körülbelül 55—60,000 ftba kerülend, s az összeg még nincs teljesen együtt.

(Késői éghéjboru.) Szabolcsmegyéből Búd-Sz.-Mihályról tudósítanak minket, hogy ott nov. 7-kén délután 3—4 óra közt sűrű villámlás és mennydörgés közt jégeső hullt. Előtte való nap egész nyárias időjárás volt, s a hőmérő 25 Cel-sius fokot mutatott; nov. 7-kén 18 fokot, a jégeső után pedig leszállt 15 fokra. E hőmérsékváltozás a legeszélyesebb időjárást tünteti föl 24 óra alatt.

(Siremlék-leleplezés.) Maros-Vásárhelyt nov. 2-án ünnepélyesen leplezték le Kovács Áron ref. lelkész s 1848—49-iki honvéd főhadnagy ham-vai fölött a siremléket, a közönség nagy részvéte mellett. Alkalmi beszédeket a város két képví-selője: Orbán Balázs és Lázár Ádám mondott.

(Halálhíradások.) A magyar főpápság egyik legderékabb tagja, a hazafias érzületéről ismert Lévy Sándor fölszentelt püspök és az egrí káp-talan nagyprépostja, hirtelen meghalt e hó 9-én szélhűdés következtében Pesten, 65 éves korában. Holttestét Egerbe szállították, hol nagy részvét közt temették el. Lévy épen Samassa utódjául széppességi püspöknek volt kizemelve, midőn a halál oly hirtelen véget vetett életének. — Mis-kolczon váradi Fekete Desső, Borsodmegye aljegy-zője hunyt el e hó 8-án 34 éves korában. — Hosz-szafalussy Nándor Borsodmegye köztisztvisletben álló földbirtokosa, 70 éves korában meghalt. — Eperjesen pedig e napokban temették el a 66 éves Kollmann Frigyes gyógyszerészt, ki a város egyik legtevékenyebb polgára volt, s több év. egyházra, iskolára jelentékeny összeget, az eper-jesi kollégiumnak pedig egy szép kertet hagyott. — A külföld halottjaiból megemlítjük Zamoyski László grófot, a lengyel emigráció fejét, az 1831-iki lengyel kormány belügyminiszterét. Pá-risban hunyt el 73 éves korában.

HETI NAPTÁR. Table with columns for month, day, and religious events for November.

Ghyczy Kálmán.*

Nem először foglalkozik lapunk azzal a férfival, kinek neve jelen soraink fölő iratott. Életrajzát először a „Vasárnapi Ujság” az 1861. évi 48-ik számában, politikai műkö-désének tüzesebb méltatását 1872. évi 20-ik számában közöltük.

Mi indított arra, hogy most njoblag meg-emlékezzünk róla? Ha azt mondanók, hogy az a jótékony hatás, mely az emberi lelket elfogja mindannyiszor, valahány-szor mintajellemekkel fog-lalkozik, — bizony nem mondanánk valótlanúságot.

Ghyczy Kálmán a hosz-szu viharteljes pályán, mely mögötte áll, polgártársai tiszteletében oly magasra emelkedett, a hol még a féktelen indulatok által fölkorbaécsolt hullámcsapá-sok tajtékja sem birta el-érni. Szenvedélyek, irigy-ség, gyűlölet, a melyek mi-nálunk, fájdalom, képzel-hetlen magas fokot értek el nem egyszer, — mind messze az ő lábai alatt zaj-lottak el, s a mig alatta dült a vihar, ő megállott, mint magas hegyormon a márványszobor, körülra-gyogva a közbecsületés

szelid verőfényétől. A rágalom meglapult e jellemnagság előtt, s még a leggyávább bűn, a gyanúsítás sem merte följéje írá-nyozni mérgezett nyilait, tudva jól, hogy azok visszapatannának az intézőre.

Oly jellemekkel foglalkozni tehát minél többször, melyek előtt tisztelettel emel ka-lapot minden becsületes ember s példány-

képeit választhatja minden igazlelkű hazafi, — eléggé magában hordaná indokát.

De nem ez az, a mi jelen soraink meg-írására birt, hanem az az államférfiui nagy elhatározás, melyhez szokatlan bátorság kellett, s melyről az egész ország beszél. E lépés sokkal közelebb áll, semhogy a-ítélet, melyet fölőtte bárki mondana, a tör-ténelem ítélő szavának ér-tékével birhatna még most.

De Ghyczy egész nyil-vános élete egy kitárt könyv, a melyből, a ki ért hozzá, szabadon olvashat. Nyílt bepillantást enged az ez ember egész lelkébe, s gondolkozzék bárki bármiképp, azt az egyet be fogja ismerni, hogy ennek a könyvnek alig van egy ki-törtlendő sora, ez a lélek nem mutat föl szépiteni, vagy eltakarni való foltot, s hogy Ghyczy legutóbbi elhatá-rozása multjának, egész egyéniségének és a bekö-vetkezett körülményeknek kombinált találkozásából eredő szükségyszerűség fol-yománya volt.

Ghyczy Kálmán egy év-tizednél tovább volt a ma-gyar alkotmányos ellenzék vezére. Ő képviselte párt-jában a mérsékletet, mely arra törekedett, hogy ma-gával szemben ne ellensé-geket, de vele egy czélra, csak más uton törekvő jó-szándoku ellenfeleket lás-son. S ha nem sikerült is mindig elvennie a pártkü-zdelmek éles jellegét, de nagymértékben enyhítette azt, mert nélküle, ki tudja, mivé fajulhattott volna.

De nemcsak a mérsék-letet, az erőt is képviselte ő pártjában. „Svaviter in modo, fortiter in re”, — ezt nem téveszté el soha szem elől. S bizony alig volt szó-nok az ellenzék soraiban,

GHYCY K